

GLEDALIŠČE KABUKI

IRENA ZAGAJŠEK

Gledališče kabuki je oblika tradicionalne japonske umetnosti in obenem zgodovinski fenomen, ki se je ohranil v nespremenjeni obliki do danes. Tehnika igranja in kostumi se skoraj niso spremenili in predstave potekajo tako, kot so potekale pred tristo leti. Gledališče kabuki je eno redkih gledališč na svetu, kjer lahko vidimo vzorce in oblike iz sedemnajstega stoletja; je nekakšen živi fosil in nesmrtni fenomen.

Legenda pravi, da je prvo kabuki predstavo odigrala svečenica Okuni. Na poti v Kioto, tedanjo prestolnico Japonske, se je Okuni ustavila v mestu Shijo.* V improviziranem gledališču v suhem toku reke Kamo je svečenica odplesala vrsto svetih šintoističnih plesov, ki so, kot pravi zgodba, očarali občinstvo. »Nebutsu Odori« (Molitveni ples) je tako postal zelo popularen in priznan med ljudstvom. Kasneje je mladenič Sanza prej monotonemu Okuninemu plesu dodal Koreografijo in tako izpopolnjen je ples postal prvi korak v razvoju gledališča kabuki.

»Okuni Kabuki« so kasneje igrale različne profesionalne ženske skupine na Japonskem. V času šogunata Tokugawa je bil ples označen kot moralno škodljiv in zato prepovedan. Toda kabuki je že postal priljubljen med ljudstvom kot nova oblika zabave in se je zato kmalu vrnil v novi obliki. V t. i. »Wakashu« v kabukiju so nastopali samo moški, ki so plesali tudi ženske vloge. Mladenci so plesali v čudovitih kimonih in nenavadna lepota le-teh, ki je predstavljala tudi vrsto perverzije, je le še pripomogla, da je ta vrsta gledališke zabave postala še popularnejša.

V obdobju imenovanem »Genraku« (1688—1704) se je kabuki iz prej večinoma plesne drame razvil v pravo igrjo iz vsakdanjega življenja. Dve obliki kabukija sta se pojavili v tem času. Stil imenovan »keiseigoto« se je razvil v Kioto. Igralec Sakata Tojuro je v določenih predelih mesta igral t. i. »Igre za Kurtizane«. Širom po Japonski je postal znan kot mojster v tehniki igranja, imenovani »wagoto« (tehnika dvorjenja ženskam).

V istem času je igralec Ichikawa Danjuro v Edu (današnji Tokio) predstavljal herojske igre. Junaki v teh igrah so vedno kaznovali nepošteno in arogantne samuraje, kar je zelo zabavalo publiko, ki je sovražila dominantni razred samurajev.

Revolucionarne spremembe na tehničnem področju je kabuki doživel v osemnajstem stoletju. Namiki Shozo je v gledališče uvedel tehnične pripomočke, kot so vrteči oder, prehod z odra, luknja v prehodu, kjer se igralec dviga in spušča, ter tribarvna zavesa (črno-rjava-zelena), ki se odgrne z leve proti desni strani odra. Vse te spremembe so omogočile, da so v kabukiju lahko predstavljali tudi bolj zapletene dramske teme.

Gledališče kabuki je do danes ohranilo svoj čar in privlačnost tako za Japonce kot tudi za tujce. V Tokiu sta dve večji gledališči, obe v prestižnem delu mesta, v Ginzi. Kabuki-za na zunaj spominja na tradicionalno japonsko hišo, medtem ko je Shibashi-Embujo moderna zgradba.

Obiskovalci predstav so vseh starosti, toda navadno prevladuje starejše občinstvo. Mnogo je žena, oblečenih v kimone čudovitih barv, ki še poudarjajo slavnostno vzdušje v gledališču. Zavesa se odgrne in pred našimi očmi se zvrstijo tragedije, umori, samomori, duhovi prednikov, pomorske bitke, češnjevi drevoredi. Igralci so oblečeni v tradicionalne kostume in njihovi gibi so izbrušeni do potankosti. Dogajanje na odru spremlja orkester, ki je sestavljen iz igralcev na bobne (Taiko), igralcev na instrumente s strunami (sanisen) in glasbenikov, ki udarjajo na bobne z rokami.

Jejlik je arhaičen in težko razumljiv, vendar presenetljivo, nerazumevanje jezika ni prepreka. Čar kabukija je predvsem v njegovi vizualni vrednosti, pan-

* Vsa imena so napisana v angleški transkripciji

tomimi in glasbi, seveda pa razumevanje besedila le še pripomore k uživanju v predstavah. Kabuki gledališče je serija različnih slik; predstave se ne percipirajo le z intelektom, ampak z vsemi čutili.

Za razliko od zahodnega gledališča, kjer igralci skušajo ustvariti resničnost na odru, igralec v kabukiju navadno ob polni osvetljavi — stoji na odru in da vedeti občinstvu, da je igralec in da smo v gledališču.

Svet kabukija se danes zdi nekako odmaknjen od vsakdanjega življenja, toda bolj ko je arhaičen, bolj se približuje modernemu smislu lepote. Maurice Bejart, gledališki režiser, ki je med drugim postavil na oder tudi balet Kabuki, pravi celo, da je danes vse, kar iščejo moderni režiserji v gledališču, že zbrano v kabuki predstavah.

Danes predvsem med mladimi prevladuje mnenje, da je kabuki starmoden in dolgočasen. Ichikawa Ennosuke, igralec in režiser, skuša tovrstno gledališče približati tudi mlademu občinstvu. V svojih predstavah uporablja najmodernejšo tehnično opremo in pripomočke. Gledališke predstave je tako spremenil v pravi vizualni spektakel in občinstvo pogosto joka ob čudovito žalostnih scenah, trpi in zmaguje z junaki, skratka uživa v predstavah. Mnogi poznavalci mu očitajo, da je uničil »pravi« kabuki; toda ali ni bil le-ta skozi stoletja zabava za ljudstvo? Kabuki se je vedno znal prilagoditi novim razmeram in se priljubiti občinstvu. Tudi danes je še zelo živ in popularen tako med Japonci kot tudi med tujci.

Irena Zagajšek

KABUKI THEATRE

Kabuki theatre is a major form of Japanese traditional arts. It has maintained the same form for more than threehundred years. It is the only theatre in the World where we can see the performances as they were done threehundred years ago.

The Kabuki, dates back, as the legend says, to the 17th century, when Okuni, a maiden of a Shrine at Izumo, on the way to Kyoto, stopped at Shijo and in the dry bed of the Kamo River performed sacred Shinto dances. People were impressed by the dance of the beautiful girl and »Okuni dance« has spread all over Japan.

Later the dance has been performed by different professional women's groups; and apparently in Tokugawa period has been pointed out as morally corrupt. But Kabuki was already accepted among the people; and soon it returned in a new form. In "Watahu Kabuki" the performers were male actors only when Kabuki has become even more popular.

Two different types of drama was developed at that time. In Kyoto by actor Sakara Tojuro performing "courtesan plays" and in Edo (nowcalled Tokyo) Ichikawa Danjuro presented heroic plays.

Kabuki is beeing presented till the present time and it has kept its attraction to Japanese and foreigners alike. The language used is arhaic and difficult to understand but surprisingly it's not considered a barrier. The charm of Kabuki lies in its visual impact, music and mime which add to the understanding of the language.

Ichikawa Ennosuke makes an effort today to present Kabuki in a way which can be enjoyed by todays audience. He's creating visual Kabuki by innovative use of lighting and modern stage mechanism. Some kabuki experts blame him for destroying "real" Kabuki, but hasn't Kabuki always been entertainment for people? And people do enjoy Ennosuke's performances.

Kabuki has always been flexible and has found the way how to attract people. Nowadays Kabuki is still popular among the Japanese as well there's growing interest among foreigners.